

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО РОБОТИ З БАТЬКАМИ З МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Особливістю теоретичного знання являється його узагальнення та абстрактність. Теоретичне знання відрізняється своєю системністю. Тому зміна частини цього знання веде до зміни системи в цілому. До методів теоретичного рівня пізнання в науці відносять метод моделювання. Майбутнє, кінцевий результат функціонування виховної педагогічної системи підготовки майбутнього вихователя до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку, тобто її перспективу, неможливо уявити без моделі даної системи.

Аналіз публікацій і досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У педагогічних дослідженнях приділялась значна увага створенню моделей спеціаліста, його професіограми, що моделює результат, який повинен бути досягнутий у процесі навчання і виховання у вищому навчальному закладі, тобто являє собою програму підготовки вчителя-вихователя. Аналізуючи науково-педагогічну літературу, ми виявили, що дослідженню моделей та моделюванню присвячені праці таких вчених, як Л.Апостель, Ю.Бабанський, С.Гончаренко, А.Гостєв, К.Радол, А.Дахін, М.Дуранов, В.Міхеєв, Г.Клаус, В.О.Сластьонін та ін.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є розробка моделі підготовки майбутнього вихователя до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку та її наукове обґрунтування.

Виклад основного матеріалу дослідження... У філософському енциклопедичному словнику поняття "модель" розглядається, як "аналог (схема, структура, знакова система) визначеного фрагменту природної або соціальної реальності, породження людської культури, концептуально-теоретичного утворення – оригінала моделі" [8, с.382].

Модель у педагогічному дослідженні відображає систему, що відтворює зв'язки, функції, умови функціонування педагогічного процесу. Модель – це "ідеалізоване уявлення про відповідність її реальному об'єкту дослідження" [2, с.52].

Моделювання у педагогічному дослідженні виконує такі важливі функції: пізнавально-дослідницькі; науково-теоретичні, конструктивно-технічні; нормативні [2]. Моделювання як метод педагогічного дослідження дозволяє зробити аналітичний чи графічний опис певної частини процесу підготовки фахівця.

Об'єктом моделювання підготовки майбутнього вихователя до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку є педагогічна система. У своєму дослідженні педагогічну систему підготовки майбутніх вихователів до означеної діяльності розглядаємо як частину цілісної педагогічної системи вищого навчального закладу. Системний підхід до дослідження педагогічного явища вимагає: по-перше, визначення поняття "педагогічна система"; по-друге, побудову теоретичної моделі педагогічної системи; по-третє, довести продуктивність запропонованої теоретичної моделі (тут "працюють" методи математичної статистики) [3].

Для визначення поняття "педагогічна система", насамперед з'ясуємо сутність поняття "система" взагалі. Система – це „сукупність взаємозв'язаних елементів, які перебувають у стосунках і зв'язках один з одним, що утворює певну цілісність, єдність" [7, с.233].

Педагогічна система – це "визначена сукупність взаємопов'язаних засобів, процесів та методів, необхідних для організованого й цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості з певними визначеними суспільством якостями" [7, с.174].

У нашому дослідженні ми використовуємо організовану виховну педагогічну систему, завданням якої є підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку.

Нами розроблено модель підготовки майбутнього вихователя до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку на основі врахування принципів науковості, доступності, об'єктивності, ефективності, достовірності, від простого до складного, відповідності сучасним вимогам, гуманізації, демократизації, цілісності впливу навчально-виховного процесу, співробітництва (див. рис. 1).

Визначаючи структуру педагогічної підготовки майбутнього вихователя до зазначеної діяльності, ми використали такі методи педагогічного дослідження: теоретичний аналіз джерельної бази, педагогічне спостереження в дошкільному навчальному закладі та у вищій школі за навчально-виховним процесом, анкетування, опитування викладачів, студентів, вихователів, батьків, аналіз результатів діяльності вихователів, студентів.

На основі аналізу наукової літератури серед класифікації компонентів готовності майбутнього вчителя-вихователя до педагогічної діяльності ми виокремили структурні компоненти моделі підготовки майбутніх вихователів до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку: мотиваційно-ціннісний, змістовно-гностичний, процесуально-виконавський, що вимагають цілеспрямованого обґрунтування (див. рис. 1).

Мотиваційно-ціннісний компонент формує усвідомленість, цілеспрямованість, педагогічну захопленість у виборі професії, орієнтує студентів на оволодіння знаннями і вміннями до вищевказаної діяльності, виробляє позитивну спрямованість до роботи з батьками, моральних норм, морального становлення, осмислення цінностей майбутньої професійної діяльності та інтересу до неї. Ставлення студентів до співпраці з батьками старших дошкільників з проблем морального виховання є важливим чинником мотиваційно-ціннісного компоненту підготовки, який визначає всі інші його складові: мотиви, потреби, інтереси, спонуки.

“Мотив – спонукальна причина дій і вчинків людини (те, що штовхає до дії). Основою мотивів діяльності людини є її різноманітні потреби. Внаслідок усвідомлення і переживання потреб первинних (природжених) і вторинних (матеріальних і духовних) у людини виникають певні спонуки до дії, завдяки яким ці потреби задовольняються” [1, с.217].

Завдання викладача вищої школи – виховання правильної мотивації у майбутніх вихователів до взаємодії з батьками, яка повинна бути для них цікавою, привабливою, необхідною. У процесі професійного становлення майбутнього вихователя вирішуються проблеми розвитку особистісних властивостей та якостей: відповідальність, організованість, зібраність, чесність, скромність, справедливість, спостережливість, професійна компетентність, повага до батьків, дітей, колег, впевненість у собі, комунікативність.

Змістовно-гностичний компонент сприяє свідомому засвоєнню професійно-важливих знань, понять, категорій морального виховання, сімейного виховання; форм, методів роботи з батьками; формує здатність до саморозвитку, відповідальності; розвиває інтелектуальні, комунікативні, організаторські здібності. Важливим, на нашу думку, є не тільки необхідність озброєння студентів певною сумою знань, умінь та навичок, а й сформованість певних компетенцій. Поняття “компетенція” включає сукупність якостей особистості, загальну обізнаність, яка ґрунтується не лише на знаннях, досвіді, певних цінностях, набутих в процесі навчання у вищому навчальному закладі, а також і на власних здібностях. Здібності – стійкі індивідуальні психічні властивості людини, які є необхідною внутрішньою умовою її успішної діяльності. Природною основою здібностей є задатки. Педагогічні здібності – “сукупність індивідуально-психологічних особливостей особистості, які сприяють успішності педагогічної діяльності: комунікативність, перцептивні здібності, динамізм особистості, емоційна стійкість, оптимістичне прогнозування, креативність тощо” [1, с.135]. Змістовно-гностичний компонент спільно з мотиваційно-ціннісним сприяє реалізації процесуально-виконавського компоненту в професійно-педагогічній підготовці майбутніх вихователів до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку.

Процесуально-виконавський компонент спрямований на практичну діяльність майбутніх вихователів з батьками з морального виховання старших дошкільників, вироблення функціональних умінь та навичок взаємодії вихователя з батьками, необхідних для здійснення цілісного педагогічного процесу; на усвідомленість способу виконання дій, правильність, послідовність та самостійність їх виконання, розуміння та словесне оформлення: відтворення, пояснення.

Враховуючи особливості формування готовності майбутніх вихователів до роботи з батьками з морального виховання старших дошкільників, ми умовно виділяємо такі етапи процесу професійної підготовки: початково-актуалізаційний, когнітивно-основний, реалізаційно-завершальний етапи.

Готовність майбутнього вихователя до роботи з батьками з морального виховання старших дошкільників ми розглядаємо, як складне особистісне утворення, що містить у собі усвідомлення значущості знань моральної спрямованості, включає самооцінку, етичну, педагогічну культуру педагога, інтегративну якість особистості, що забезпечує високі результати взаємодії вихователів з батьками і характеризується професійно-педагогічними знаннями, вміннями, навичками, потребами, поглядами, переконаннями.

На початково-актуалізаційному етапі забезпечується адаптація студентів у вищому навчальному закладі, відбувається знайомство з майбутньою професією, осмислення сучасних тенденцій щодо проблеми морального виховання старшого дошкільника в сім'ї, формування позитивної мотивації студентів, що сприяє підвищенню інтересу, потреб, спонук до співпраці з батьками та дітьми, забезпечення розвитку готовності до набуття відповідних знань та умінь.

Когнітивно-основний етап експериментального навчання передбачає оволодіння студентами системою професійно-теоретичних, методичних знань та оперування ними; оволодіння методами вивчення сім'ї, формами роботи з батьками; поглиблення знань про моральне виховання старших дошкільнят у сім'ї, оволодіння способами аналізу, моделювання, проектування діяльності, професійною етикою спілкування у педагогічній роботі з батьками старшого дошкільника, розуміння ролі педагогічної культури батьків та майбутніх фахівців. Важливим фактором даного етапу є наповнення дисциплін вищого педагогічного навчального закладу щодо морального виховання старшого дошкільника в сім'ї та взаємодії дошкільного навчального закладу і батьків, вивчення спецкурсу “Професійно-педагогічна допомога батькам у вихованні дітей старшого дошкільного віку”. Цей етап спрямований на виконання студентами творчих завдань у ході практичних занять, що сприяє формуванню творчого й наукового мислення студентів, розвитку ціннісно-мотиваційної сфери.

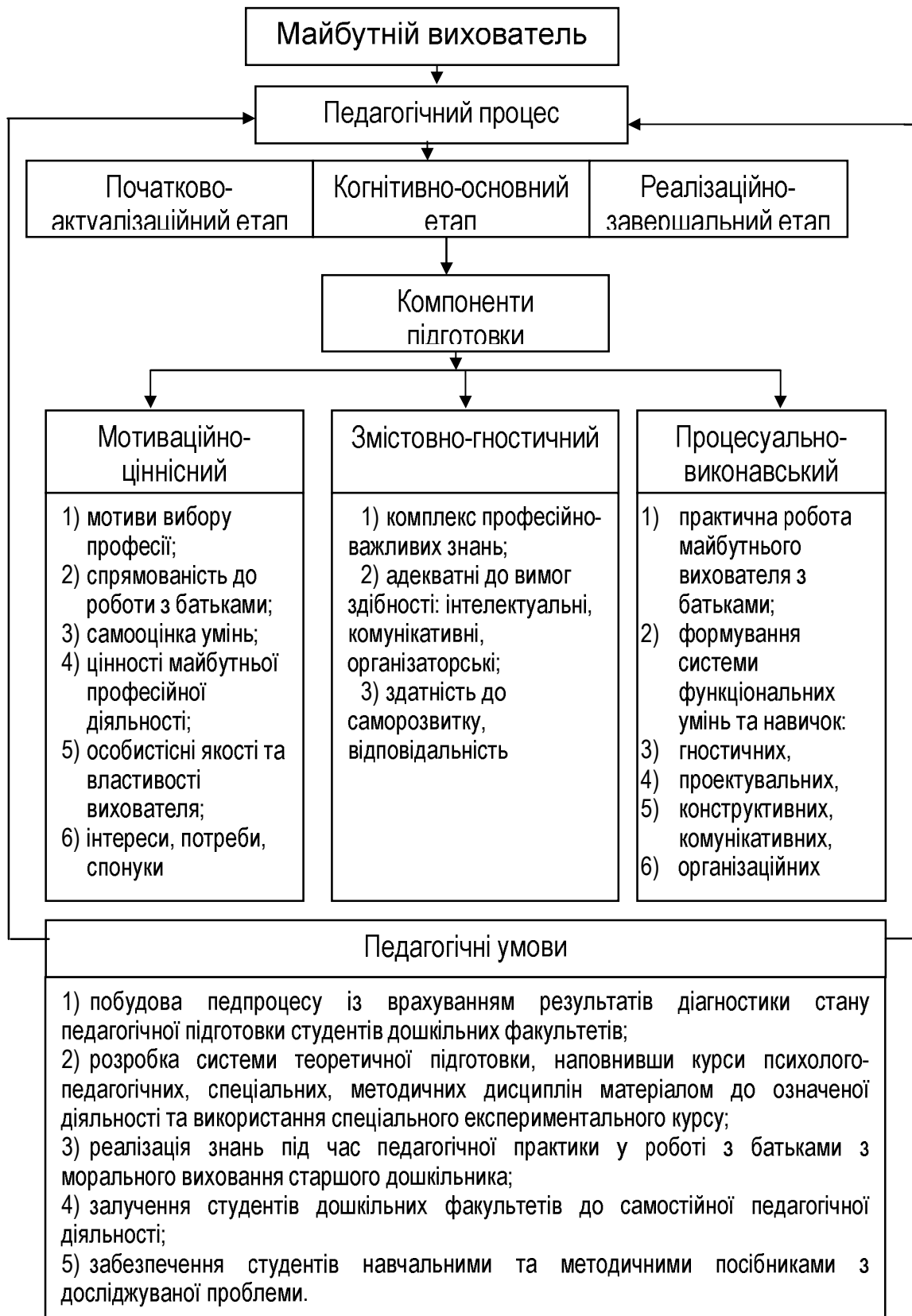

Рис. 1. Модель підготовки майбутнього вихователя до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку.

На реалізаційно-завершальному етапі передбачається використання набутих знань та умінь під час педагогічної практики; встановлення доброзичливих взаємостосунків з батьками, використання різноманітних форм, методів, прийомів роботи з сім'єю, здійснення індивідуальної роботи з конкретними батьками з проблем морального виховання старших дошкільників, формування системи педагогічних цінностей майбутньої

професійної діяльності студентів та значущих мотивацій щодо роботи з батьками. Важливим на цьому етапі виступає якісна перевірка знань та умінь щодо співпраці майбутніх вихователів з категорією батьків старшого дошкільника з морального виховання.

Умовами ефективної підготовки майбутніх вихователів передбачено:

- 1) побудову педагогічного процесу із врахуванням діагностики стану педагогічної підготовки студентів дошкільних факультетів;
- 2) розробку системи теоретичної підготовки, наповнивши курси психолого-педагогічних, спеціальних, методичних дисциплін матеріалом до означеної діяльності та використання спеціального експериментального курсу;
- 3) реалізацію знань під час педагогічної практики у роботі з батьками з морального виховання старшого дошкільника;
- 4) залучення студентів дошкільних факультетів до самостійної педагогічної діяльності;
- 5) забезпечення студентів навчальними та методичними посібниками з досліджуваної проблеми.

Зміст педагогічної підготовки спрямований на реалізацію визначених знань та умінь з урахуванням отриманих вихідних даних констатувального зрізу рівнів підготовки майбутніх вихователів та позбавлення виявлених недоліків.

Задля відображення у змісті підготовки студентів щодо сучасних підходів розуміння значущості взаємодії вихователів та батьків з морального виховання дітей старшого дошкільного віку, необхідно наповнити курси психолого-педагогічних, спеціальних, методичних дисциплін матеріалом до означеної діяльності та розробити спеціальний експериментальний курс "Професійно-педагогічна допомога батькам у моральному вихованні дітей старшого дошкільного віку". Це дасть можливість узагальнити, доповнити знання та виробити практичні уміння й навички щодо організації співпраці вихователів і батьків.

Важливим показником якості засвоєння студентами педагогічної теорії являється дієвість теоретичних знань та умінь при мінімізації їх на практиці. Практика є ресурсом, цінним компонентом у пізнанні, перевірці, поповненні, закріпленні й поглибленні теоретичних знань студента про роботу з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку, які потребують допомоги вихователя, що є передумовою збудження інтересу до педагогічної діяльності. Втілюючи знання, необхідно оволодіти середовищем буття, де є діти, батьки, колеги. Оволодіння методикою ведення батьків до знань – означає належним чином організувати процес навчання і виховання серед батьків. Педагогічна практика являється лише тоді ефективним засобом підготовки до зазначеного виду діяльності, коли у самого студента буде бажання стати чудовим вихователем, коли він усвідомить свою професійну відповідальність за виховання підростаючого покоління.

Підготовка майбутніх вихователів до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку повинна здійснюватись шляхом цілісного педагогічного процесу, що включає всі види аудиторної та позааудиторної діяльності із врахуванням розробленої нами моделі. Необхідно виробити постійну потребу у студентів до оновлення і поповнення знань, придбання нових умінь і навичок самоосвіти. Лише за умови залучення майбутніх вихователів до самостійної роботи, і це головне, що має зрозуміти кожен студент, можливий розвиток його інтелектуальних і творчих здібностей, самостійності мислення. Важливим є вироблення потреби студентів у самовдосконаленні, самоаналізі, самоконтролі, що сприяють формуванню адекватної самооцінки, вихованню впевненості, умінь долати труднощі, організувати вільний час, самостійну педагогічну діяльність.

Висновки... Нами представлений стислий системний опис теоретичної моделі підготовки майбутнього вихователя до означеної діяльності. Створена модель сприятиме ефективності підготовки майбутнього вихователя до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку. Наступний етап полягає в експериментальній перевірці, розробленої нами моделі.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Дуранов М.Е., Гостев А.Г. Профессиональный подход к профессионально-педагогической деятельности: Учебное пособие. – Челябинск: Чел.ГУ, 1996. – 72 с.
3. Методы системного педагогического исследования: Учебное пособие. – М.: Народное образование, 2002. – 208 с.
4. Михеев В.И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике: Науч.-метод. пособие. – М.: Высшая школа, 1987. – 200с.
5. Наливайко Т.Е., Сумина Г.Н. Моделирование и эксперимент в контексте образовательного процесса: Учебное пособие к спецкурсу. – Комсомольск-на-Амуре: Изд-во гос.пед. ин-та, 1999. – 50 с.
6. Семиченко В.А. Моделирование структуры педагогической деятельности. – КДГІ-Ялта: НМЦ „Надія”, 2000. – 76 с.
7. Соціолого-педагогічний словник / За ред. В.В.Радула. – К.: "ЕксОб", 2004 – 304 с.

8. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л.Ф.Ильичев, П.Н.Федосеев, С.М.Ковалев, В.Г.Панов. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840с.

Анотація

У статті здійснено опис теоретичної моделі підготовки майбутнього вихователя до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку. Реалізація розробленої автором моделі буде сприяти ефективності підготовки майбутнього вихователя до означеного виду діяльності.

Аннотация

В статье рассматривается теоретическая модель подготовки будущих воспитателей к работе с родителями по нравственному воспитанию детей старшего дошкольного возраста. Реализация разработанной автором модели обеспечивает успешную подготовку будущего воспитателя к вышеуказанному виду деятельности.

Подано до редакції 1.11.2007.

©2007

Лазарєв М.О.

ЕВРИСТИЧНО-МОДУЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІНТЕГРАЦІЙНА ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Загальна постановка проблеми пов'язана з наявністю суттєвих суперечностей між оголошеною освітньою метою держави і тими недосконалими в цілому способами її реалізації у вищій і середній школі. Головною метою державної політики України в освіті проголошено створення необхідних умов для розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина протягом усього життя [1]. Вперше освітня політика держави стала чітко детермінованою цивілізаційними процесами, які відбуваються в Європі і прогресивній світовій спільноті.

Аналіз публікацій і досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Вивчення літературних джерел і практичного досвіду самореалізації особистості як основної мети освітнього процесу дає підстави стверджувати, що більшість вітчизняних і зарубіжних педагогів (А.Алексюк, І.Бех, Н.Гузій, І.Зязюн, В.Лозова, І.Прокопенко, О.Савченко, С.Сисоєва, О.Сухомлинська) дотримуються думки, що найважливішим чинником розвитку і самореалізації особистості і педагога, і його вихованців стає саме гуманістична, особистісно зорієнтована освіта – практичне втілення відповідної освітньої парадигми.

Між тим, залишаються не до кінця з'ясованими сучасні принципи гуманістичної парадигми, її забезпечення новітніми технологіями навчання. Тому **мета статті** зосереджена на розкритті сучасних тлумачень особливостей і принципів гуманістичної парадигми освіти та аналізі одного з ефективних, на думку автора, варіантів її технологічного забезпечення – евристично-модульному навчанні.

Виклад основного матеріалу дослідження... Гуманістична парадигма навчання й виховання як концептуальна характеристика нової освітньої епохи для сучасної генерації суспільства, на відміну від попередніх – традиціоналістської і раціоналістичної, – ставить у центр уваги учня (студента) як суб'єкта життя, як вільну і духовну особистість, що має невичерпну й постійну потребу в саморозвитку, самоствердженні, самореалізації. Базові цінності цієї парадигми, які одночасно стають її визначальними принципами, – це суб'єктність, самостійність, паритетність у відносинах, активна творчість особистості, орієнтація на міжособистісне спілкування, продуктивний діалог. Вихідною характеристикою такої освіти є пріоритет унікальних інтересів і цінностей особистості над загальними (суспільними, державними, класовими тощо). Тільки таким способом можна зробити особистість щасливою та успішною й одночасно принести велику користь суспільству.

Суб'єктність стає провідним принципом цієї парадигми, тому що вимагає інтеграції в освітньому процесі сутнісних цінностей сьогоdnішнього і завтрашнього дня демократичного суспільства: самостійність, автономність суб'єкта життєдіяльності, з одного боку, і одночасно його підвищену індивідуальну відповідальність перед собою і суспільством, що має підкріплюватися постійною творчою активністю, ініціативністю, творчою продуктивністю.

Гуманістична педагогіка не тільки припускає творчість педагогів, учнів, студентів, а розглядає таку творчість як титульну характеристику нової парадигми, де самостійна творча діяльність суб'єктів навчання й виховання стає провідною, пріоритетною, основоположною.

За загальними питаннями парадигматичного підходу до виховання й навчання стоять його структурні й технологічні складові: мета освіти – не в декларативному, а в вимірному (діагностично-критеріальному) аспекті; сучасні (знову ж таки звільнені від догматичної невизначеності) принципи навчання й виховання, застосування яких допомагає стабілізувати нестійкий і суперечливий процесуальний перебіг освітнього процесу, нарощувати його позитивну потужність

Тому автором і його колегами з кафедри педагогічної творчості розроблені й випробувані у довготривалому експерименті технологічні складові гуманістичної парадигми освіти учнів і студентів: комплекс принципів, методів, засобів, синергетичних, комунікативних і діагностичних підходів до пізнавально-творчої (евристичної) діяльності тих, хто навчається. Першооснову цих чинників складають провідні характеристики